

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

« Εξειδίκευση εκπαιδευτικών και στελεχών της γενικής εκπαίδευσης για μαθητές με προβλήματα λόγου και ομιλίας»

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

Δράκος Γεώργιος
Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. – Ε.Κ.Π.Α.

Μελέτη περίπτωσης: « Μαθητής με πρόβλημα λόγου και ομιλίας»

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

Ρεμπή Θεοδώρα

Καινούργιου Χριστίνα

1. Εισαγωγή

Μέσα από τη μελέτη μας, παρουσιάζουμε εμπειρίες και μαθησιακές δραστηριότητες από την προσπάθεια της διδακτικής μας παρέμβασης στην αντιμετώπιση του γλωσσικού προβλήματος ενός 5/χρονου μαθητή στο νηπιαγωγείο, το οποίο παρουσιάζει δυσκολίες άρθρωσης – αδυνατεί να προφέρει σωστά σύμφωνα και λέξεις της μητρικής του γλώσσας.

Από την άμεση επαφή και παρατήρησή του, προσέξαμε πως η γλωσσική του ανάπτυξη δεν συμβάδιζε με εκείνη της ηλικίας του.

Ως εκπαιδευτικοί θεωρήσαμε χρέος μας να συμβάλλουμε στην ανάπτυξη της απόδοσής του, μέσα από την άσκηση και την ψυχολογική υποστήριξη που θα του παρέχει το σχολείο, έτσι ώστε να μην οδηγηθεί σε μαθησιακές διαταραχές αλλά η μετάβαση και η ένταξή του από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό να γίνει πιο ομαλά.

2. Ιστορικό μαθητή

Ο 5/χρονος Κ. είναι μαθητής του Νηπιαγωγείου.

Είναι το μικρότερο παιδί μιας 5/μελούς οικογένειας, το οποίο όμως καθυστέρησε τόσο στην κίνησή του (περπάτημα), όσο και στην ομιλία του στην οποία εξαρχής παρουσίαζε δυσκολίες στην άρθρωση.

Η κύησή του και η γέννησή του γίνανε κάτω από φυσιολογικές συνθήκες.

Το παιδί αναπτύσσεται μέσα σ' ένα «υγιές οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον».

Στην οικογένεια δεν υπάρχουν κάποιοι κληρονομικοί παράγοντες που να ενισχύουν το πρόβλημα. Το μόνο ίσως στοιχείο κληρονομικότητας είναι ότι το παιδί είναι αριστερόχειρας.

Οι γονείς έχουν αντιληφθεί και παραδεχτεί τις δυσκολίες που παρουσιάζει στην ομιλία του. Τα άλλα δύο παιδιά δεν παρουσιάζουν ανάλογο πρόβλημα.

Από την άμεση επαφή και παρατήρησή μας αρχικά διακρίναμε πως πρόκειται για ένα όμορφο, ευπαρουσίαστο, πολύ γλυκό παιδί αλλά συνεσταλμένο και ντροπαλό.

Πολλές φορές δείχνει να έχει συναισθηματικές μεταπτώσεις στη συμπεριφορά του. Άλλοτε δείχνει θλιμμένος, άλλοτε χαμογελαστός και άλλοτε αδιάφορος.

Παρατηρήσαμε ακόμη, ότι κατά τη διάρκεια συζητήσεων που γίνονται στη τάξη, όταν έρχεται η σειρά του για να αφηγηθεί προσωπικές του εμπειρίες, με αφορμή κάποια ιστορία ή παραμύθι, διστάζει να μιλήσει. Όταν μετά από δική μας παρότρυνση, αρχίζει να μιλά, σταματά απότομα σε σημεία που δεν μπορεί να αρθρώσει σωστά λέξεις ή σύμφωνα, προφέροντάς τα δειλά και σιγά.

Μας δίνει την εντύπωση πως και ο ίδιος έχει συνειδητοποιήσει το πρόβλημά του και πως γνωρίζει και ποιες λέξεις αδυνατεί να προφέρει σωστά. Παρ' όλα αυτά φαίνεται έξυπνο παιδί με πολύ καλή αντιληπτική ικανότητα.

Είναι αρκετά φιλικός και συνεργάσιμος με τους συμμαθητές του, πολλές φορές όμως δείχνει απομονωμένος,

3. Λίστες ελέγχου

Για να γίνει αποτελεσματικότερη η παρέμβασή μας, θεωρήσαμε απαραίτητη την άμεση παρατήρησή του μαθητή, προκειμένου να καθορίσουμε τους διδακτικούς στόχους και να σχεδιάσουμε το πρόγραμμα με βάση και το αναλυτικό πρόγραμμα του νηπιαγωγείου. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήσαμε κάποιες ελέγχου βασικών δεξιοτήτων, οι οποίες θα μας βοηθήσουν στην εκτίμηση του επιπέδου ανάπτυξής του, τόσο στον προφορικό λόγο, όσο και στο γνωστικό - νοητικό, ψυχοκινητικό και κοινωνικοσυναισθηματικό τομέα.

ΛΙΣΤΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΒΑΣΙΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

	Μπορεί να.....			
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΜΕ ΔΥΣΚΟΛΙΑ	ΟΧΙ ΠΑΝΤΑ
1. Ακρόαση				
– Ακροάται και αναγνωρίζει ήχους	✓			
– Διακρίνει ήχους				✓
– Μιμείται ήχους				✓
– Ακροάται και επαναλαμβάνει λέξεις ή φράσεις με ρυθμό			✓	
– Ακροάται και εκτελεί εντολές που ακούει ζωντανά ή μαγνητοφωνημένα.	✓			
2. Συμμετοχή στο διάλογο				
– Λέει ονόματα των συμμαθητών του	✓			
– Ονομάζει αντικείμενα	✓			
– Ονομάζει τα μέσα συγκοινωνίας			✓	✓

– Λέει συλλαβές				
– Ανακοινώνει τα νέα της ημέρας				✓
– Αναφέρει δραστηριότητες που έχουν γίνει ή πρόκειται να γίνουν			✓	
– Δεν μιλάει αρκετά, είναι ιδιαίτερα συνεσταλμένος, δίνει μονολεκτικές απαντήσεις	✓			
3. Έκφραση σαφής και ακριβής.				
– Λέει λέξεις και προτάσεις				✓
– Χρησιμοποιεί τα ρήματα στο σωστό αριθμό και χρόνο	✓			
– Κάνει ερωτήσεις			✓	
– Χρησιμοποιεί καταφατικές και αρνητικές προτάσεις				✓
– Εκφράζεται μπροστά σε άλλους			✓	
– Περιγράφει και διηγείται προφορικά			✓	
– Έχει ήπιες διαταραχές του λόγου (δεν μπορεί να προφέρει σωστά λέξεις που αναλογούν στην ηλικία του).	✓			
– Δεν μπορεί να προφέρει σωστά φθόγγους λέξεων	✓			
– «Κομπιάζει» ή σταματά απότομα όταν δυσκολεύεται στην άρθρωση λέξεων.	✓			

ΨΥΧΟΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

	Μπορεί να.....			
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΜΕ ΔΥΣΚΟΛΙΑ	ΟΧΙ ΠΑΝΤΑ
1. Γενική και λεπτή κινητικότητα				
– Εκτελεί αδρές κινήσεις	✓			
– Αυτοεξυπηρετείται	✓			

- Φροντίζει την ατομική του καθαριότητα	✓			
- Καθαρίζει τα αντικείμενα που χρησιμοποιεί	✓			
- Εκτελεί λεπτές κινήσεις			✓	
- Συντονίζει τις κινήσεις του				✓
2. Προσανατολισμός στο χώρο				
- Συντονίζει την κίνηση ματιού – χεριού			✓	
- Προσανατολίζεται στο χώρο με τη βοήθεια αντικειμένων	✓			
- Εκτελεί ασκήσεις προσανατολισμού με τη βοήθεια παιδαγωγικών υλικών	✓			
- Εκτελεί διαδρομές με πραγματικές μετακινήσεις	✓			
- Εκτελεί διαδρομές με τη βοήθεια παιχνιδιών	✓			
- Τακτοποιεί τα αντικείμενα και το χώρο του.	✓			
- Εκτελεί μουσικοχορευτικές κινήσεις προσανατολισμό στο χώρο				✓
3. Ο προσανατολισμός και ο χρόνος				
- Αντιλαμβάνεται το ρυθμό				✓
- Εκτελεί ρυθμικές κινήσεις			✓	
- Γνωρίζει το χρόνο	✓			
- Λέει τις ημέρες τις εβδομάδας			✓	
- Λέει τους μήνες του έτους			✓	
- Λέει τις εποχές του έτους			✓	
- Γνωρίζει την ώρα		✓		
4. Η πλευρίωση			✓	

- Δείχνει και λέει τα μέρη του σώματος				
- Δείχνει και λέει τα μέρη του σώματος μπροστά στον καθρέπτη	✓			
- Ισοροπεί και κινείται στο ένα πόδι			✓	
- Εκτελεί κινήσεις ακριβείας			✓	

ΝΟΗΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ

1. Οπτική μνήμη	Μπορεί να.....			
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΜΕ ΔΥΣΚΟΛΙΑ	ΟΧΙ ΠΑΝΤΑ
- Λέει ονόματα προσώπων και αντικειμένων που είδε	✓			
- Θυμάται το περιεχόμενο της κάρτας που είδε	✓			
- Θυμάται τι δείχνουν οι κάρτες που είδε	✓			
- Λέει τα χρώματα που απεικονίζουν οι κάρτες που δείξαμε	✓			
2. Ακουστική μνήμη				
- Λέει ονόματα που άκουσε	✓			
- Επαναλαμβάνει λέξεις και αριθμούς που άκουσε				✓
- Επαναλαμβάνει τα χρώματα που άκουσε	✓			
- Επαναλαμβάνει προτάσεις που άκουσε			✓	
- Λέει ομοιότητες και διαφορές σε ό,τι άκουσε			✓	
- Συνδέει χρονικά γεγονότα που του διηγήθηκαν			✓	
3. Λειτουργική μνήμη				
- Αναγνωρίζει και λέει το όνομά του	✓			
- Λέει ονόματα προσώπων	✓			

– Λέει ονόματα αντικειμένων	✓			
– Λέει ονόματα αντικειμένων και πόλεων	✓			
– Ξέρει τις έννοιες ψηλός - κοντός, χοντρός – λεπτός, μεγάλος – μικρός – μεγάλος, ψηλά – χαμηλά, βαρύ – ελαφρύ.	✓			
– Λέει αντικείμενα, ζώα, σκηνές που είδε στην T.V.				✓
4. Συγκέντρωση προσοχής				
– Συγκεντρώνει την προσοχή του για πολλή ώρα		✓		
– Συγκεντρώνει την προσοχή του σ' αυτό που βλέπει				✓
– Συγκεντρώνει την προσοχή του όταν υπάρχει θόρυβος στο περιβάλλον		✓		
– Συγκεντρώνει την προσοχή του όταν περπατάει				✓
– Συγκεντρώνει την προσοχή του όταν παίζει	✓			
– Ντύνεται, χτενίζεται, πλένεται με προσοχή				✓
5. Λογικομαθηματική σκέψη				
– Ταξινομεί αντικείμενα – παιχνίδια	✓			
– Ταξινομεί γεωμετρικά σχήματα	✓			
– Διατάσσει αντικείμενα	✓			
– Κάνει αντιστοιχίσεις	✓			
– Κατανοεί τη διατήρηση της μάζας του βάρους		✓		
6. Συλλογισμοί				
– Βάζει σε λογική σειρά εικόνες που βλέπει	✓			
– Λέει με λογική σειρά δραστηριότητες	✓			

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

1. Αυτοσυναίσθημα	Μπορεί να.....			
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΜΕ ΔΥΣΚΟΛΙΑ	ΟΧΙ ΠΑΝΤΑ
– Γνωρίζει και αποδέχεται το πρόβλημά του	✓			
– Αντιμετωπίζει το πρόβλημά του	✓			
– Αποδέχεται τους άλλους	✓			
– Χαίρεται την επιτυχία του	✓			
– Όταν δεν του αρέσει κάτι κάνει διάφορους μορφασμούς	✓			
– Όταν δεν του αρέσει κάτι αλλάζει στάση στην καρέκλα και στρίβει το κεφάλι αλλού	✓			
– Είναι πεισματάρης	✓			
– Βαριέται εύκολα	✓			
– Είναι πολύ σχολαστικός με τα προσωπικά του αντικείμενα	✓			
– Φαίνεται λεπτομερής, τακτικός, τελειομανής στις ενασχολήσεις του	✓			
2. Ενδιαφέρον για μάθηση				
– Δείχνει ενδιαφέρον για μάθηση				✓
– Μαθαίνει καινούργια πράγματα	✓			
– Ρωτάει όταν έχει απορίες			✓	
– Είναι προσεχτικός στις εργασίες του	✓			
– Γνωρίζει τα ζώα	✓			
– Γνωρίζει τα φυτά	✓			
– Φροντίζει το περιβάλλον	✓			
3. Συνεργασία με τους άλλους				
– Συνεργάζεται με τα πρόσωπα της οικογένειας				✓
– Συνεργάζεται με τα πρόσωπα του				✓

σχολείου				
- Αναπτύσσει και διατηρεί φιλικές σχέσεις			✓	
- Τηρεί τους κανόνες λειτουργίας του σχολείου.	✓			

Η παρατήρηση και καταγραφή των παραπάνω δεξιοτήτων του μαθητή διήρκεσε πέντε (5) μέρες και διεξήχθη σε φυσικές συνθήκες μάθησης, ώστε ο ίδιος να μη επηρεαστεί και να εκφραστεί ελεύθερα, χωρίς την υποψία της παρατήρησης - παρακολούθησης.

Καταγράψαμε ακόμη δίφθογγους και λέξεις που αδυνατούσε να προφέρει, άλλοτε καθόλου και άλλοτε με δυσκολία όπως: «κλ», «χτ», «χλ» και τις λέξεις: Αυτοκίνητο, τυφλόμυγα, χτένα, σταχτοδοχείο, τηλεόραση, αεροπλάνο, κύκλος, κούκλα, ζωγραφιά, κορδόνια, γυαλιά, μοτοσικλέτα κ.α.

4. Πρόγραμμα παιδαγωγικής παρέμβασης

Η άμεση παρατήρηση και η καταγραφή των στοιχείων μας βοήθησαν στον περαιτέρω σχεδιασμό της εκπαιδευτικής μας παρέμβασης, η οποία θα εξελισσόταν και θα επεκτεινόταν σε διάστημα τεσσάρων (4) περίπου μηνών με καθορισμένους διδακτικούς στόχους και προγράμματα.

Σκοπός της διδακτικής μας παρέμβασης είναι να αποκτήσει ο μαθητής αυτοπεποίθηση και η συναισθηματική του ανάγκη για έκφραση και επικοινωνία με το περιβάλλον του.

Στόχοι:

- ο Να κατακτήσει ο μαθητής τις δεξιότητες του προφορικού λόγου, ο οποίος αποτελεί τη σημαντικότερη μορφή επικοινωνίας, και η ανάπτυξή του επηρεάζει σημαντικά την εξέλιξή του.
- ο Ακόμη να ακούει και να αντιλαμβάνεται σωστά ποικίλα ηχητικά ερεθίσματα.
- ο Να συμμετέχει αποτελεσματικά στο διάλογο
- ο Να εκφράζεται προφορικά με ακρίβεια και σαφήνεια .
- ο Να αρθρώνει σωστά και ολοκληρωμένες λέξεις χωρίς να «κομπιάζει»

5. Μεθόδευση – Δραστηριότητες

Πρωτίστως, κύριο μέλημά μας είναι να δημιουργήσουμε ένα ευχάριστο κλίμα και ευνοϊκές συνθήκες στην τάξη, τα οποία θα διευκολύνουν το μαθητή να παρακολουθήσει και να

συμμετάσχει στο μάθημα, ενεργητικά και αποτελεσματικά, καθώς τα παιδιά με προβλήματα λόγου και ομιλίας συχνά, κάτω από το συνεχές στρες, δυσκολεύονται να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις της επικοινωνίας με αποτέλεσμα να απομονώνονται και να αποθαρρύνονται. Έτσι κάνουμε την επικοινωνία ευχάριστη.

- Όταν απευθυνόμαστε στο συγκεκριμένο μαθητή, φροντίζουμε να λέμε πρώτα το όνομά του και να έχουμε βλεμματική επαφή.
- Δίνουμε στο μαθητή την ευκαιρία να μιλήσει σε διαφορετικά άτομα.
- Χρησιμοποιούμε μικρές και απλές προτάσεις.
- Μιλάμε αργά και αλλάζουμε τον τόνο της φωνής μας.
- Χρησιμοποιούμε, αρχικά, λεξιλόγιο με εύκολους φθόγγους.
- Ανταποκρινόμαστε σε κάθε προσπάθεια επικοινωνίας εκ μέρους του παιδιού.
- Τον ενθαρρύνουμε και τον παρακινούμε να μιλά και να συζητά για θέματα που τον ενδιαφέρουν.
- Αποφεύγουμε να διορθώνουμε τον μαθητή και επαναλαμβάνουμε , παραφράζοντας με σωστό τρόπο.
- Περιμένουμε το παιδί να επικοινωνήσει, δείχνοντας την ανάλογη υπομονή.
- Ακούμε προσεκτικά και δίνουμε σημασία σ' ό,τι λέει το παιδί.
- Μιλάμε με το παιδί ενώ παίζουμε μαζί του.
- Ενθαρρύνουμε το διάλογο και δίνουμε ευκαιρία για ελεύθερη έκφραση, είτε σε μικρή ομάδα, είτε σε διαπροσωπική επικοινωνία και σταδιακά σε μεγαλύτερο εύρος αλληλεπίδρασης.
- Το ενθαρρύνουμε να τροποποιεί τις μη καθαρές προτάσεις με το να:
 - Επαναλαμβάνει λέξεις – προτάσεις
 - Να αλλάζει την προφορά του
 - Να αλλάζει τις λέξεις
- Δημιουργούμε στη τάξη ορθές συμπεριφορές επικοινωνίας και δείχνουμε με τη συμπεριφορά μας τον επιθυμητό τρόπο αντιμετώπισης του από τους συμμαθητές του.

Ο σχεδιασμός του διδακτικού προγράμματος πρέπει να συμβαδίζει με το ημερήσιο αναλυτικό πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, κάτι το οποίο δεν είναι πάντοτε εφικτό, λόγω του μη επαρκούς χρόνου. Ωστόσο, μπορεί να γίνει μια πιο εξατομικευμένη παρέμβαση, χωρίς αυτό βέβαια, να αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα στη εξέλιξη των υπόλοιπων μαθητών, ζητώντας τη συμμετοχή όλης της τάξης ώστε να γίνει και η ίδια, άμεσα και έμμεσα, αρωγός στην προσπάθειά μας.

Βασική επιδίωξή μας είναι η παρέμβαση για την ενίσχυση και τη βελτίωση της γλωσσικής έκφρασης του μαθητή σε όλα τα επίπεδα της γλώσσας.

- Το φωνητικό – φωνολογικό
- Σημασιολογικό – λεξιλογικό
- Συντακτικό – μορφολογικό
- Πραγματικό – επικοινωνιακό

Το πρόβλημα της ομιλίας όμως δεν πρέπει να εξετάζεται αποσπασματικά και μεμονωμένα, αλλά να λαμβάνεται υπόψη και να ενισχύεται, σε συνδυασμό με όλη την ψυχοσωματική και ψυχοδιανοητική κατάσταση του μαθητή.

Έτσι, παρεμβαίνουμε και στις ακουστικές, οπτικές, κινητικές, απτικές κοινωνικοσυναθηματικές, γνωστικές δυνατότητες του μαθητή για μια ολοκληρωμένη παρέμβαση.

Το πρόγραμμα μας ξεκινά με δραστηριότητες που θα βοηθήσουν το παιδί στην ανάπτυξη και στην εξάσκηση των δεξιοτήτων του προφορικού λόγου: την ακρόαση, την συμμετοχή στο διάλογο, τη σαφή και ακριβή έκφραση.

Συνοπτικά, η διδακτική παρέμβαση βασίζεται στις παρακάτω φάσεις:

1. Φάση της ακουστικής διάκρισης
2. Φάση της κατάκτησης των φωνητικών – φθόγγων κλπ, χωρίς εννοιολογικό περιεχόμενο
3. Φάση της σταθεροποίησης των φωνημάτων, φθόγγων, συλλαβών στη συγκεκριμένη λέξη στην αρχή, στη μέση και στο τέλος.
4. Φάση της αυτοματοποίησης της αρθρωτικής ικανότητας και
5. Φάση της απρόσκοπτης χρήσης της γλώσσας στην ανάγνωση, αφήγηση, διάλογο κλπ.

Μέσα από δραστηριότητες να βοηθηθεί το παιδί για να εξασκήσει, να βελτιώσει και να αναπτύξει τις δεξιότητες του προφορικού λόγου του, σε τέτοιο βαθμό ώστε να μπορεί να λειτουργεί κανονικά ως πομπός και δέκτης προφορικών μηνυμάτων, να επικοινωνεί με τον προφορικό λόγο αποτελεσματικά με το περιβάλλον του, και να διαμορφώνει την αναγκαία υποδομή, προκειμένου να είναι αποτελεσματική η μαθησιακή διαδικασία.

Ειδικότερα με τις παρακάτω δραστηριότητες επιδιώκεται να:

1. Ακροάται και να αναγνωρίζει
 - Ήχους που παράγονται από π.χ. γέλιο, κλάμα.
 - Ήχους που παράγονται από αντικείμενα π.χ. κουδούνι πόρτας, κλειδιά.
 - Ήχους που παράγονται από παιχνίδια π.χ. τρίγωνο, φλογέρα.
 - Ήχους που παράγονται από συσκευές π.χ. τηλέφωνο, ρολόι, ξυπνητήρι.
2. Να διακρίνει ήχους

- Ήχους από μετεωρολογικά φαινόμενα π.χ. αέρας, βροχή, χωρίς να βλέπει τη ηχητική πηγή,
 - α) με γυρισμένη την πλάτη
 - β) με κλειστά μάτια
 - Να διακρίνει π.χ. σκίσιμο χαρτιού, χτύπημα ποδιών στο πάτωμα.
- 3. Να αναγνωρίζει και να μιμείται
 - Ήχους και φωνές ζώων π.χ. σκύλος , γάτα.
 - Ήχους της πόλης π.χ. τρένο, μοτοσικλέτες.
- 4. Να αναγνωρίζει και να παράγει ήχους μουσικών οργάνων π.χ. ντέφι, κιθάρα, κουνάει το βάζο με τα φασόλια
- 5. Να ακροάται και να επαναλαμβάνει φράσεις με ρυθμό π.χ. τρέ - νο, το τρέ-νο πε-ρνά τσαφ - τσουφ.
- 6. Να ακροάται και να εκτελεί εντολές που ακούει ζωντανά ή από μαγνητόφωνο π.χ. «βγάλε το παλτό σου και κρέμασε το στη κρεμάστρα».
- 7. Να παίζει, να ηχογραφεί και να ακούει μουσικά και ηχητικά παιχνίδια π.χ. μαέστρος διευθύνει την ορχήστρα.
- 8. Να λέει ονόματα συμμαθητών του α) με τυχαία σειρά β) ορισμένη σειρά.
- 9. Να ονομάζει αντικείμενα όπως π.χ. ονόματα ρούχων: φούστα , παντελόνι, εσώρουχα.
 - Να ονομάζει αντικείμενα με τυχαία και ορισμένη σειρά όπως πιάτα, τηγάνι
 - Ονόματα λουλουδιών
 - Ονόματα φρούτων
- 10. Να ονομάζει τα μέσα συγκοινωνίας π.χ. αεροπλάνο, πλοία κ.α
- 11. Να λέει συλλαβές π.χ. μπα, λα, ντο, ρε, σε, κε.
- 12. Να ανακοινώνει τα νέα της ημέρας
- 13. Να αναφέρει δραστηριότητες από το κοντινό- μακρινό παρελθόν και μέλλον, όπως π.χ. «χθες πήγα στη γιαγιά», «είδα στη τηλεόραση κινούμενα σχέδια», «το καλοκαίρι θα πάω στη θάλασσα».
- 14. Να λέει λέξεις και προτάσεις.
 - Αρχικά με δύο λέξεις και στη συνέχεια με περισσότερες.
 - Να συνδέει λέξεις με «και» ή «με»
 - Να λέει λέξεις και προτάσεις στον ενικό και στον πληθυντικό «μια λέξη» π.χ αγόρι – αγόρια, δύο λέξεις π.χ. κούκλα- κούκλες.
- 15. Να χρησιμοποιεί ρήματα στο σωστό αριθμό και το χρόνο.
 - Ρήματα τα στον ενικό και στον πληθυντικό π.χ, παίζω – παίζουμε

- Προτάσεις σε παρελθόντα και μέλλοντα χρόνο π.χ. θα φάω σοκολάτα – έφαγα μπισκότα

16. Να χρησιμοποιεί σωστά επίθετα

Π.χ. να περιγράψει μια φωτογραφία

17. Να κάνει ερωτήσεις

18. Να χρησιμοποιεί καταφατικές και αρνητικές προτάσεις και να συνδέει προτάσεις με το «και».

19. Να εκφράζεται μπροστά στους άλλους.

20. Να περιγράφει και να διηγείται προφορικά.

Παράλληλα με τη διδακτική παρέμβαση στο γλωσσικό πρόβλημα του παιδιού απαιτείται και η ανάπτυξη των κινητικών του δεξιοτήτων. Είναι απαραίτητη η υποστήριξη με κατάλληλες δραστηριότητες και ασκήσεις, ώστε να εκτελεί:

- Απλές και σύνθετες κινήσεις (π.χ. περπάτημα, τρέξιμο, πήδημα.)
- Να εκτελεί με ακρίβεια κινήσεις αδρής και λεπτής κινητικότητας.
- Να προσανατολίζεται βιωματικά στο χώρο
- Να γνωρίζει το ρυθμό και το χρόνο
- Να σταθεροποιεί την πλευρίωσή του

Σημαντικό ακόμη ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία έχουν και οι νοητικές ικανότητες του παιδιού, οι οποίες καλλιεργούνται και αναπτύσσονται με δραστηριότητες όπως για την οπτική, ακουστική και την λειτουργική μνήμη. Ενισχύουμε δηλαδή τον μαθητή με ασκήσεις προσοχής, παρατήρησης, συνειρμού και συσχέτισης.

Όλες αυτές οι ασκήσεις συμβάλλουν στην ανάπτυξη των μνημονικών λειτουργιών του παιδιού ώστε να είναι ικανό να συγκεντρώνει την προσοχή του σε ό,τι κάνει, να ανακαλύπτει τις σχέσεις που υπάρχουν ανάμεσα στα γεγονότα και να ανακαλύπτει το περιβάλλον του.

Μεγάλη προσοχή δίνεται και στον κοινωνικό – συναισθηματικό τομέα, ώστε το παιδί:

- Να σχηματίσει την αυτοεικόνα του
- Να ανακαλύψει και να διατηρήσει τα ενδιαφέροντά του
- Να μάθει να επικοινωνεί με το περιβάλλον του
- Να συνεργάζεται και να προσαρμόζεται κοινωνικά.
- Να αποκτήσει αυτοπεποίθηση, θετικό αυτοσυναίσθημα, ενδιαφέρον για μάθηση
- Να αναπτύξει καλές διαπροσωπικές σχέσεις.

- Να αποβάλλει τυχόν φοβίες, επιθετικότητα και την κακή επικοινωνία, στοιχεία και συμπεριφορές που αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για την ανάπτυξη και εξέλιξή του.

ΥΛΙΚΑ

- ↻ Κασέτες με διάφορους μαγνητοφωνημένους ήχους
- ↻ Περιοδικά με πλούσια εικονογράφηση
- ↻ Βιβλία και παραμύθια με ευχάριστες ιστορίες
- ↻ Βίντεο – τηλεόραση
- ↻ Κασετόφωνο – ραδιόφωνο
- ↻ Μουσικά όργανα
- ↻ Κουτάκια με διάφορα αντικείμενα π.χ. όσπρια, ζυμαρικά
- ↻ Κασέτες με παραμύθια, ρυθμικές φράσεις, τραγούδια
- ↻ Κάρτες με ζώα, φυτά, μέσα συγκοινωνίας
- ↻ Χρώματα
- ↻ Διάφορες φωτογραφίες
- ↻ Ψαλίδι
- ↻ Πλαστελίνη
- ↻ Κορδόνια
- ↻ Χάντρες (μικρές, μεγάλες, χρωματιστές)
- ↻ Κούκλες και ρουχισμός τους.
- ↻ Κύβοι
- ↻ Κορίνες, σχοινάκια, στεφάνια
- ↻ Μπάλες
- ↻ Ρολόι
- ↻ Φασόλια, φακές, ζυμαρικά (διάφορα μεγέθη)
- ↻ Κάρτες με το ανθρώπινο σώμα
- ↻ Παζλ
- ↻ Τόμπολες
- ↻ Πίνακες με τις ημέρες της εβδομάδας, τους μήνες, τις εποχές.
- ↻ Κάρτες με τα ονόματα των συμμαθητών των
- ↻ Κάρτες με λογική σειρά
- ↻ Κάρτες με χρώματα και αριθμούς
- ↻ Λογικοί πίνακες απλής εισόδου και διπλής

- ↳ Πίνακας με οδηγίες και φωτογραφίες καλής συμπεριφοράς στην τάξη, στην αυλή του σχολείου, στο σπίτι.

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση και η καταγραφή της προόδου του μαθητή κάθε φορά που τελειώνει η διδασκαλία ενός διδακτικού στόχου είναι βασική απαίτηση και αναπόφευκτη διαδικασία. Είναι απαραίτητη για την επανατροφοδότηση των διδακτικών προγραμμάτων και γενικότερα, της εκπαιδευτικής παρέμβασης.

Όπως, σε περιπτώσεις μη κατάκτησης βασικών δεξιοτήτων, πρέπει να επιμείνουμε και να επαναλάβουμε συγκεκριμένες δραστηριότητες για τη ενίσχυσή τους.

Κατά τη διάρκεια των τεσσάρων μηνών ο Κ. κατέβαλε μεγάλη προσπάθεια άλλοτε με ισχυρή θέληση και άλλοτε με δική μας παρότρυνση, υπομονή και επιμονή.

Στην εξέλιξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας υπήρξαν και ανασταλτικοί παράγοντες, άλλοτε από τον ίδιο και άλλοτε από την τάξη.

Όμως ξεπεράστηκαν, με αποτέλεσμα, μέρα με τη μέρα, ο Κ. να παρουσιάζει σημαντική βελτίωση στην ομιλία του. Προφέρει πολύ καλύτερα φθόγγους και λέξεις που δεν μπορούσε να προφέρει.

Έχει αποκτήσει μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση, μιλά πιο σιγά και αυθόρμητα και αποβάλλει σιγά - σιγά το συναίσθημα της ντροπής.

Έγινε πιο θαρραλέος, παίρνει πρωτοβουλίες δείχνει πιο χαρούμενος αλλά και ικανοποιημένος και περήφανος για την σημαντική αλλαγή του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δράκος Γ. «Διαταραχές του λόγου και της ομιλίας στη γλωσσική εξέλιξη του παιδιού» Αθήνα 1993, σελ. 26, 47-48, 69-73, 92-93.
- Υ.Ε.Π.Θ. «Δραστηριότητες μαθησιακής ετοιμότητων» Ο.Ε.Δ.Β, σελ. 25-26, 33, 51, 55-63, 69, 90-91, 96-108, 113, 138-139, 1 67, 180-181.
- Σημειώσεις από το πρόγραμμα εξειδίκευσης εκπαιδευτικών και στελεχών της γενικής εκπαίδευσης για μαθητές με προβλήματα λόγου και ομιλίας των :
 - Γιαννετοπούλου Αγγελικής, Λογοθεραπεύτρια – Ειδική Παιδαγωγός.
 - και Αστέρη Θεοδώρας.